

SPIS TREŚCI

SAMOBÓJSTWO MARIA JAROSZ	9	SOCJOGRAFIA JAN TUROWSKI	50
Samobójstwo jako wskaźnik dezintegracji społecznej • Samobójcy — wiek, płeć, stan cywilny • Samobójstwa w mieście i na wsi • Samobójstwa w układzie klasowo-warstwowym • Samobójstwa w Polsce		SOCJOLOGIA EKONOMICZNA ANDRZEJ K. KOŹMIŃSKI	52
SAMORZĄD TERYTORIALNY PAWEŁ STAROSTA ...	12	Instytucjonalny status socjologii ekonomicznej • Ontologiczne założenia socjologii ekonomicznej • Kierunki badań i podejścia analityczne socjologii ekonomicznej	
Pojęcie samorządu terytorialnego • Rozwój samorządu terytorialnego w Polsce • Samorząd terytorialny w perspektywie teoretycznej • Funkcje samorządu terytorialnego • Samorząd terytorialny w świetle polskich badań socjologicznych		SOCJOLOGIA FENOMENOLOGICZNA SŁAWOMIR MANDES	60
SEKTA WŁODZIMIERZ PAWLUCZUK	19	Fenomenologia • Między fenomenologią a socjologią — Alfred Schütz • Socjologia fenomenologiczna — główne kierunki	
Sekta a Kościół • Geneza sekt		SOCJOLOGIA HISTORYCZNA EWA MORAWSKA	65
SEKULARYZACJA MIROSŁAWA GRABOWSKA	21	Założenia dotyczące natury rzeczywistości i postulaty metodologiczne • Strategie wyjaśniania • Metody analizy i związane z nimi kontrowersje	
Wątki klasyczne • Współczesne teorie sekularyzacji • Kontrowersje wokół tezy sekularyzacyjnej • Przypadek Polski		SOCJOLOGIA KRYTYCZNA JANUSZ MUCHA	69
SIEĆ SPOŁECZNA TADEUSZ SOZAŃSKI	28	Z dziejów podejścia krytycznego w naukach społecznych • Radykalizm i krytyka • Zadania krytycznego nurtu w socjologii • Znaczenie socjologii krytycznej	
Socjometria • Graf jako matematyczny model sieci społecznej • Zastosowania teorii grafów • Analiza sieci społecznych — formowanie się i rozwój nowego kierunku naukowego		SOCJOLOGIA MATEMATYCZNA TADEUSZ SOZAŃSKI	73
SIMMEL GEORG JERZY SZACKI	36	Modele matematyczne zjawisk społecznych • Problemy modelowania matematycznego w socjologii • Klasyczne modele procesów społecznych • Matematyczna „socjologia formalna”. Zastosowania „matematyki dyskretnej” • Z dziejów socjologii matematycznej na świecie i w Polsce	
Simmel filozof • Koncepcja socjologii formalnej • Socjologia w szerszym znaczeniu • Filozofia kultury jako socjologia kultury • Wpływ Simmla		SOCJOLOGIA STOSOWANA JERZY KWAŚNIEWSKI ..	80
SOCJALIZACJA RYSZARD BOROWICZ	42	Modele socjologii stosowanej • Wątpliwości wysuwane pod adresem socjologii stosowanej	
Socjalizacja jako przedmiot zainteresowania różnych dyscyplin • Ujęcia teoretyczne • Metodologia • Fazy socjalizacji — agendy socjalizacyjne		SOCJOLOGIE NARODOWE WŁODZIMIERZ WINCŁAWSKI	84
SOCJOBIOLOGIA BARBARA SZACKA	46	Czynniki partykularyzacji wiedzy socjologicznej • Socjologia jako wiedza narodu o sobie • Propozycja opisu socjologii narodowych	
Socjologia i biologia — pierwsze kontakty • Kontrowersje wokół socjobiologii • Orientacje biologiczne we współczesnych naukach społecznych			

SOCJOLOGIZM ELŻBIETA TARKOWSKA	87	w socjologii • Pojęcie systemu społecznego w teorii Parsonsa • Systemy społeczne jako systemy autopoietyczne • System społeczny a świat przeżywany — integracja systemowa i integracja społeczna • System społeczny a system kulturowy • Współczesne zastosowania myślenia systemowego do procesów ogólnościowych
SOROKIN PITIRIM ALEKSANDROWICZ MAREK WICHROWSKI, JANUSZ MUCHA	88	
Historiozofia Sorokina • Wizja socjologii • Stratyfikacja i ruchliwość społeczna • Dynamika kultury jako mechanizm zmiany społecznej • Wizja przyszłości		
SPENCER HERBERT JERZY SZACKI	92	SZKOŁA CHICAGOWSKA KRZYSZTOF CZEKAJ, KAZIMIERA WÓDZ
Socjologia jako część „filozofii syntetycznej” • Instytucje społeczne jako narzędzie socjalizacji • Społeczeństwo jako organizm • Koncepcja społeczeństwa przemysłowego • Rola Spencera w dziejach socjologii		147
SPOŁECZNOŚĆ LOKALNA PAWEŁ STAROSTA	97	Początki szkoły i „ojcowie założyciele” • Nurt ekologiczny • Nurt kryminologii społecznej • Ocena dorobku szkoły
Dwa stanowiska wobec społeczności • Rozwój badań nad społecznościami lokalnymi • Podstawowe podejścia teoretyczne • Współczesne przemiany więzi lokalnych		SZKOŁA DURKHEIMOWSKA ELŻBIETA TARKOWSKA
SPOŁECZNY PODZIAŁ PRACY WIESŁAWA KOZEK ..	108	154
Klasycy socjologii o podziale pracy • Historyczna dynamika podziału pracy • Podział pracy w świetle refleksji socjologicznej		Mistrz • Program szkoły • Czasopismo • Członkowie szkoły • Przemiany szkoły i zasięg jej oddziaływania
SPORT ZBIGNIEW KRAWCZYK	112	SZKOŁA FRANKFURCKA ANDRZEJ M. KANIOWSKI ..
Sport jako gra i jako widowisko • Mityczna natura sportu • Wieloaspektowość sportu jako fenomenu kultury symbolicznej		157
STALINIZM TERESA RAKOWSKA-HARMSTONE	115	Główne dokonania szkoły frankfurckiej
Stalinizm jako totalitarny system polityczny • Stalinizm jako fenomen historyczny • Spory o stalinizm w łonie sowietologii		SZKOŁA I SKOLARYZACJA MARIAN NIEZGODA
STEREOTYP KRZYSZTOF MUDYŃ	119	161
Rodowód pojęcia i sposoby jego rozumienia • Stereotyp i pojęcia pokrewne • Procesy stereotypizacji i ich źródła • Żywotność i „nieprzemakalność” stereotypów		Szkoła jako instytucja społeczna • Zainteresowanie szkołą w socjologii • Skolaryzacja jako proces i jako wskaźnik
STOSUNKI PRZEMYSŁOWE WITOLD MORAWSKI ..	123	SZTUKA BOGUSŁAW SUŁKOWSKI
Systemy stosunków przemysłowych i ich osadzenie ideologiczno-teoretyczne • System stosunków przemysłowych w Polsce		164
STRUKTURALIZM WOJCIECH J. BURSZA, MARIAN KEMPNY	127	Socjologia sztuki a estetyka • Socjologiczne podejście do sztuki • Socjologiczne badania sztuki • Wyzwania metodologiczne
Źródła i odmiany strukturalizmu • Antropologiczny strukturalizm Lévi-Straussa • Strukturalistyczna teoria znaku i kultury symbolicznej • Późniejsze kontynuacje i modyfikacje strukturalizmu • Pytania o przydatność strukturalizmu dla teorii socjologicznych		TABU ZDZISŁAW MACH
STRUKTURA SPOŁECZNA HENRYK DOMAŃSKI	132	171
Rzeczywistość społeczna jako układ zależności — geneza pojęcia struktury społecznej • Definicje i ujęcia struktury społecznej — próba systematyzacji • Jak badać strukturę społeczną		TECHNIKA A SPOŁECZEŃSTWO LECH W. ZACHER ..
STYL ŻYCIA ANDRZEJ SICIŃSKI	137	172
Styl życia a pojęcia pokrewne • Styl życia jako kategoria badawcza		Promotorzy badań nad socjologicznymi aspektami techniki • Problemy społeczne i pytania badawcze powstające w związku z funkcjonowaniem systemów socjo-technicznych • Ewaluacja systemów socjo-technicznych • Społeczne zapotrzebowanie na socjologię techniki we współczesnym świecie
SYSTEM MAREK ZIÓŁKOWSKI	140	TEORIA JAN WOLEŃSKI
Ogólne pojęcie systemu • Tradycje podejścia systemowego w naukach społecznych • Pojęcie systemu		177
		Historia pojęcia • Pojęcie teorii naukowej i zagadnienie teoretyczności • Status poznawczy i wartość poznawcza teorii naukowych • Funkcje teorii naukowych • Uzasadnianie teorii naukowych, ich wzajemna zastępowalność, zmiana teoretyczna • Problem teorii w naukach społecznych
		TEORIA KONWERCENCJI WITOLD MORAWSKI
		185
		Prekursorzy i stare teorie konwergencji • Nowe teorie konwergencji • Krytyka teorii konwergencji
		TEORIA KRYTYCZNA ANDRZEJ M. KANIOWSKI
		187
		Trzon programowo-instytucjonalny teorii krytycznej • Źródła i odniesienia teorii krytycznej • „Program badań społecznych” z lat 1931–1937 • Projekt teorii krytycznej z lat 1937–1940 • Krytyka rozumienia instrumentalnego i dialektyka oświecenia • Teoria krytyczna inspiracją dla nauk społecznych
		TEORIA RACJONALNEGO WYBORU GRZEGORZ LISOWSKI
		194
		Początki teorii racjonalnego wyboru — teoria gier i teoria wyboru społecznego • Podejście normatywne i opisowe • Teoria wyboru publicznego •

Teoria racjonalnego wyboru w socjologii • Teoria racjonalnego wyboru w socjologii polskiej	
TEORIA REPRODUKCJI KULTURY MARIAN NIEZGODA	198
Podstawowe twierdzenia • Zakres oddziaływania teorii i jej ograniczenia	
TEORIA STANÓW OCZEKIWAŃ [JACEK SZMATKA], DAVID WAGNER, KINGA WYSIENSKA	200
Kontekst metateoretyczny i aspekty metodologiczne • Podstawowe pojęcia i warunki zakresowe • Obszary badawcze	
TEORIA SYSTEMU ŚWIATOWEGO JACEK KOCHANOWICZ	207
Geneza teorii systemu światowego • Twórca teorii systemu światowego, jej idea i założenia • Znaczenie i krytyka teorii systemu światowego	
TEORIA W SOCJOLOGII [JACEK SZMATKA]	211
Trzy generacje teorii socjologicznej • Struktura teorii trzeciej generacji • Kumulatywny rozwój teorii socjologicznej	
TEORIE UCZENIA SIĘ MIROSŁAWA MARODY	218
Uczenie się w ujęciu behawiorystycznym • Modyfikacja ujęć behawiorystycznych z udziałem koncepcji poznawczych • Teorie uwzględniające specyfikę ludzkiego uczenia się i zachowania	
TEORIE WYMIANY SPOŁECZNEJ [JACEK SZMATKA], MARIAN KEMPNY	223
Korzenie historyczne • George'a Homansa „paradygmat wymiany” • Petera Blaua krytyka Homansa • Od ujęć substancjalnych do analiz formalnych właściwości systemów wymiany • Teorie sieci wymian — teoria elementarna • Struktura wymiany • Silna i słaba struktura przymusu • Struktura konfliktu	
TEORIE ZMIANY SPOŁECZNEJ PIOTR SZTOMPKA ..	232
Zmiany społeczne jako przedmiot socjologii • Wizja pierwsza — ewolucjonistyczna • Wizja druga — cykliczna • Wizja trzecia — dialektyczna • Wizja czwarta — stawianie się społeczeństwa	
TESTY PSYCHOLOGICZNE W BADANIACH SPOŁECZNYCH JERZY BRZEZIŃSKI	239
Czym jest test psychologiczny • Test musi być rzetelny • Test musi być trafny • Test powinien być znormalizowany • Test powinien być wystandaryzowany i obiektywny • Adaptacja testów skonstruowanych w odmiennych warunkach kulturowych	
TÖNNIES FERDINAND JERZY SZACKI	246
Intelektualna biografia Tönniesa i jego pozycja w świecie nauki • „Wspólnota” i „stowarzyszenie” • Socjologia Tönniesa	
TOTALITARYZM JAN TOMASZ GROSS	249
Cechy totalitaryzmu • Model hitlerowski i model stalinowski państwa totalitarnego • Pojęcie totalitaryzmu w analizach społeczeństw współczesnych	
TOŻSAMOŚĆ ZBIGNIEW BOKSZAŃSKI	252
Sposoby rozumienia i wykorzystywania pojęcia tożsamości w socjologii	
TRADYCJA MARTIN KRYGIER	255
Konteksty teoretyczne, w których znajduje się miejsce dla pojęcia tradycji • Tradycja jako trwały składnik życia społecznego	
TRANSFORMACJA USTROJOWA WIESŁAW GUMUŁA	259
Konteksty i zastosowania terminu • Transformacja jako zmiana systemowa • Zmiana ustrojowa • Transformacja ustrojowa w Polsce	
UBÓSTWO MARIA JAROSZ	268
Różne ujęcia problemu • Badania ubóstwa w Polsce • Syndrom biedy	
UMIERANIE I ŚMIERĆ ANTONINA OSTROWSKA	271
UPRZEDZENIE MAREK CZYŻEWSKI	273
URBANIZACJA JAN WĘGLEŃSKI	275
Cechy definicyjne urbanizacji • Krytyka socjologicznych definicji urbanizacji • Demograficzna definicja urbanizacji — zastosowania praktyczne • Nowe formy urbanizacji	
USŁUGI JERZY ALTKORN	281
Cechy usług i to, co je różni od dóbr materialnych • Klasyfikacja usług • Miejsce usług w strukturze gospodarki i życiu społecznym	
UTOPIA JERZY SZACKI	284
Postacie utopii • Tematyka utopii • Pochwała i krytyka utopii	
WARTOŚCI MAREK ZIÓŁKOWSKI	289
Problem wartości obiektywnych • Socjologiczne racjonalne ujęcie wartości • Wymiary zróżnicowania i wybrane typologie wartości • Wartości-ideały jako standardy oceny rzeczywistości • Wartości a interesy i problem racjonalności działania • Wartości jako elementy „słownika motywów” i jako formuły maskujące • Wartości a funkcjonowanie systemu społecznego • Internalizacja wartości i etapy rozwoju moralnego • Sektorowość wartości w biografii jednostki • Współczesne tendencje przemian wartości • Spór o rolę wartości w poznaniu naukowym	
WARTOŚCIOWANIE I OCENIANIE W SOCJOLOGII IRENA PAŃKÓW	297
Spór naturalizmu z antynaturalizmem • Wartości jako czynnik współdeterminujący przedmiot badań i ich metodę • Dwudziestowieczne wątki sporu z naturalizmem w socjologii	
WEBER MAX ZDZISŁAW KRASNOŁĘBSKI	301
Wkład Webera do socjologii • Webera filozofia socjologii • Webera socjologia religii • Webera teoria panowania • Webera teoria nowoczesności	
WIEDZA MAREK ZIÓŁKOWSKI	308
Społeczne uwarunkowania poznania fałszywego • Pytania epistemologiczne klasycznej socjologii wiedzy • Socjologia poznania naukowego • Socjologia nauki • Socjologia przekonań • Wiedza jako kategoria analityczna w teorii socjologicznej	

WIEK HALINA WORACH-KARDAS	314	Paradygmaty refleksji teoretycznej nad fenomenem wojny
Cykl życia i jego fazy jako przedmiot badań socjologicznych • Wiek a zmiany pozycji zawodowej i rodzinnej • Pokolenie		
WIEŚ MARIA WIERUSZEWSKA	318	WOJSKO JERZY J. WIATR
Dojrzewanie socjologicznej refleksji nad wsią • Rozwój socjologii wsi w Polsce • Socjologia wsi w poszukiwaniu nowego paradygmatu		Wojsko widziane przez pryzmat analiz socjologicznych
WIKTYMOLOGIA EWA BIEŃKOWSKA	322	WZGLĘDNA DEPRYWACJA JACEK WASILEWSKI
WŁADZA HIERONIM KUBIAK	324	ZDROWIE ZOFIA SŁOŃSKA
Kwestie terminologiczne • Definicje i typologie definicji • Klasyczna teoria władzy i nowe kontrpropozycje teoretyczne • Władza polityczna a władza ekonomiczna • Nastawienia badawcze w ramach socjologii władzy		Zdrowie a choroba • Socjologiczne definicje zdrowia • Społeczna natura zdrowia • Współczesne nurty socjologicznych badań nad zdrowiem • Prozdrowotne style życia
WŁASNOŚĆ STANISŁAW KOZYR-KOWALSKI	332	ZNAK I SYMBOL JAN KUBIK
Pojęcia własności • Etymologia słowa „własność” • Własność w sensie prawnym i w sensie społecznym • Obiekty własności • Podmioty własności • Stosunek własnościowy • Niedonacyjne koncepcje własności		Znak i symbol w badaniach nad społeczeństwem i kulturą
WOJNA HIERONIM KUBIAK	340	ZNANIECKI FLORIAN WOJCIECH SITEK
Czym jest wojna • Wojna w ocenie prawa • Typologie wojen • Naukowe badania nad wojną •		Kulturalizm jako ogólna teoria socjologii humanistycznej • Szczegółowe obszary badawcze socjologii Floriana Znanieckiego
		ŻEBRACTWO ANDRZEJ BUKOWSKI,
		[STANISŁAW MARMUSZEWSKI]
		Tradycja żebractwa w kulturze europejskiej • Żebractwo w czasach współczesnych • Żebractwo — wzór kulturowy • Żebranie — problem społeczny • Żebracy — zbiorowość społeczna • Żebracy w Polsce